

JUBILEA

Doc. PhDr. JOSEF VIEWEGH, CSc., PĚTAŠEDESÁTILETÝ

Kafkův vztah k otci je modelovou situací pro mnohé osudy. Tak vystupuje do popředí podobnost Kafkova otce s otcem našeho jubilanta, prototypem oněch úspěšných obchodníků s vyvinutým merkantilním ratio, kteří, nesmířeni s láskou synů k umění a filozofii, jen bezmocně přihlížejí, jak se jejich potomci liší od obrazu, jenž si o jejich budoucnosti vytvořili. Tento prožitek vztahu otce a syna bude spoluurčovat nejen další životní dráhu, nýbrž i profesionální orientaci doc. Viewegha.

V mladém věku je jubilant pohroužen do umělecké literatury. V 18 letech čte Fr. Nietzsche, jehož ideál nadčlověka interpretuje jako lidskou touhu po transcenci. Posun k této interpretaci mu zprostředkovává četba Dostojevského a studium českého filozofa Ladislava Klímy.

V letech 1948–1950 absolvuje Viewegh 4 semestry lékařské fakulty v Brně. Biologické pojetí člověka je však bytostně cizí jeho filozofickému naturelu; přechází proto na filozofickou fakultu, kde si zapisuje obor psychologie a filozofie. Politické poměry po roce 1948 vytvářejí řadu situací, v nichž si vysokoškolský student Viewegh na vlastním osudu verifikuje mnohé podoby Kafkova prožitku absurdity. V roce 1952 hrozí Vieweghovi pro jeho „buržoasní“ původ vyloučení ze všech vysokých škol. Jen díky úsilí prof. Chmelaře a dalších funkcionářů školy se tato hrozba nenaplnuje. V roce 1953 Viewegh úspěšně dokončuje svoje vysokoškolská studia.

Zvláštní životní událost rozšiřuje a dovršuje jubilantův duchovní vývoj o kontemplativně náboženskou dimenzi a utvrzuje ho – mimo jiné – v přesvědčení, že „nazírání zevnitř“ je primárním psychickým procesem. Duchovědná orientace, která se scientisticky orientovaným psychologům jeví jako oborové harakiri, se stává Vieweghovi ústředním vodítkem dalšího výzkumného vývoje. Toto pojetí, mnohdy skryté nebo ukrývané, se objevuje v jeho pracích o psychobiografii, fantazii, suicidologii, thanatologii a dalších. Tak je Viewegh svým výzkumným pojetím v psychologické obci značně osamocen, současně však ve vrcholné víře svůj. Pojetí prožitku originálním způsobem aplikuje zejména v problematice psychologie umělecké literatury a fantazie, v jiných souvislostech pak v suicidologii (v původní koncepci tzv. bilanční sebevraždy). Rovněž princip příčnosti fenomenů, který doc. Viewegh v obecné metodologické rovině doporučuje pro výzkum psychických jevů, může mnoho psychologů považovat za herezi, či dokonce zradu na vlastním oboru.

Koncem roku 1989 iniciuje doc. Viewegh znovuoobnovení samostatného psychologického pracoviště ČSAV v Brně. Téma kafkovského modelu lidského osudu se znovu vynořuje v neočekávané podobě. Vést vědecký tým brněnské pobočky Psychologického ústavu ČSAV a později, když se pobočka sama stává ústavem s vlastními pobočkami, řídit výzkumně i názorově pestrý ústav, byl úkol, který svými vnějšími souvislostmi bytostně protiřekl jeho hodnotovému

zaměření. Jen mravní pevnost a tolerance vůči názorové rozmanitosti dovolují unést doc. Vieweghovi tento bytostně mu protirečící úkol. Přejme proto jubilatovi, aby v dalších letech mohl rozvíjet duchovědný přístup, tak vzácný v české psychologii, a aby se setkával velmi často s tolerancí, jež má v naší geopolitické oblasti tak malou frekvenci výskytu.

Publikační činnost doc. Viewegha je zatím reprezentována 115 položkami, mezi něž není zahrnuta desítka studií v rukopise.

I. Čermák

Významné životní údaje doc. PhDr. Josefa Viewegha, CSc.

- 2. 6. 1928 – narozen v Blansku, dětství a mládí žije s rodiči ve Slavkově u Brna
- 1947 – maturita na reálném gymnáziu v Bučovicích
- 1948–1950 – 4 semestry LF Masarykovy university v Brně
- 1953 – absolutorium psychologie na FF téže university
- 1953 – vychovatelem v DD v Moravském Krumlově
- 1953–1955 – vojenská služba v PTP
- 1956–1965 – klinickým psychologem na psychiatrickém oddělení KÚNZ v Brně, později na psychiatrické klinice u prof. J. Hádlíka
- 1965 – na základě konkurzního řízení přijat na nově zřízené psychologické pracoviště ČSAV v Brně, kde působí dodnes
- 1967 – doktorát filozofie na FF v Brně
- 1976 – kandidát psychologických věd
- od r. 1988 – přednáší psychologii umění na katedře psychologie FF Masarykovy univerzity v Brně
- 1989 – vedoucí pobočky PsÚ ČSAV v Brně
- 1991 – habilitace pro obor obecné psychologie na Masarykově univerzitě
- od r. 1992 – přednáší thanatologii a lékařskou etiku na lékařské fakultě MU v Brně
- 1992 – krátce řídí nově zřízený PsÚ ČSAV v Brně

Vybraná bibliografie prací doc. Josefa Viewegha

A) *Monografie a spoluúčast na knižních publikacích a sbornících*

- Viewegh, J. (se spoluautorem): *Realisierter Selbstmorde Trunksüchtiger*. Sborník prací lékařské fakulty v Brně, Psychiatrické práce II, Brno, UJEP 1967/68, s. 85–113.
- Viewegh, J.: *Hodnocení jako psychologický problém*. In: Kol. autorů: *Problémy psychického vývoje a osobnosti*. Praha, Academia 1978, s. 255–265.
- Viewegh, J.: *Hodnotově motivační koncepce sebevraždy*. Tamtéž, s. 266–294.
- Viewegh, J.: *Příspěvek k teorii tvůrčí fantazie*. Tamtéž, s. 295–302.
- Viewegh, J.: *Nové možnosti patografického přístupu v psychologii literatury*. In: *Literárněvědný sborník Památníku národního písemnictví*, Praha 1984, s. 64–74.
- Viewegh, J.: *Strukturní přístup v psychologii a některé problémy psychologie umělecké literatury*. In: *Sb. K problematice struktur ve společenských vědách*. Praha, Ústav teorie a dějin umění ČSAV, 1984, s. 175–188.
- Viewegh, J.: *Umělecká literatura ve světle psychologie: teoreticko-metodologické otázky*. In: *Zborník študií Ústavu jazykovej a literárnej komunikácie*, Nitra, Pedagogická fakulta 1987, s. 239–249.
- Viewegh, J.: *Fantazie. Teoretická studie*. Praha, Academia 1986.

B) *Učební texty*

- Viewegh, J.: *Psychologie dospělého věku*. ÚDVSZP, Brno 1971, 36 s.
- Viewegh, J.: *Psychologie stáří*. Brno, ÚDVSZP 1972 (2. vyd. 1975), 46 s.
- Viewegh, J.: *Kapitoly ze speciální psychopatologie. I. Alkoholismus jako psychosociální jev*. Brno, ÚDVSZP 1974, 32 s.
- Viewegh, J.: *Kapitoly ze speciální psychopatologie. II. Psychologické problémy sebevraždnosti*. Brno, ÚDVSZP 1974, 40 s.
- Viewegh, J.: *Psychologická hlediska péče o dlouhodobě nemocné a umírající. Úvod do psychologické thanatologie*. Brno, ÚDVSZP 1981, (2. vyd. 1985), 36 s.

C) *Vědecké studie*

- Viewegh, J.: *Ladislav Klíma aneb Život v extrému*. Host do domu, 1965, č. 1, s. 47–51.
- Viewegh, J. (se spoluautorem): *Akutní alkoholické intoxikace u dětí, vyšetřovaných po časovém odstupu*. *Psychológia a patops. dieťaťa*, roč. 3, 1967, sv. 1, s. 65–81.
- Viewegh, J.: *Několik poznámek o Ladislavu Klímovi*. *Sešity pro literaturu a diskusi*, roč. 3, 1968, č. 26, s. 51–52.
- Viewegh, J.: *K některým problémům motivace bilančního suicidálního jednání*. *Čs. psychologie*, roč. 13, 1969, č. 6, s. 590–603.

- Viewegh, J.: K užití osobních dokumentů v psychologii. *Čs. psychologie*, roč. 16, 1972, č. 4–5, s. 363–372.
- Viewegh, J.: Sebevražda z aspektu interpersonální situace. *Sborník prací FF UJEP, řada ped. – psychologická I 8*, 1973, s. 153–157.
- Viewegh, J.: Tvůrčí činnost a problém hodnot. *Čs. psychologie*, roč. 20, 1976, č. 6, s. 545–550.
- Viewegh, J. (se spoluautorem): Psychologie aforismu. *Česká literatura*, roč. 26, 1978, č. 5, s. 430–437.
- Viewegh, J.: Fantazie a osobnost – experimentální příspěvek k výzkumu vzájemných souvislostí. *Čs. psychologie*, roč. 25, 1981, č. 2, s. 114–128.
- Viewegh, J.: Psychologie umělecké literatury – problémy a perspektivy. *Čs. psychologie*, roč. 27, 1983, č. 1, s. 85–95.
- Viewegh, J.: Antipsychologismus v Mukařovského literárně vědném strukturalismu. *Česká literatura*, roč. 32, 1984, č. 2, č. 97–107.
- Viewegh, J.: Problém vědomí v interdisciplinárním kontextu. *Filozofický časopis*, roč. 34, 1986, č. 6, s. 851–872.
- Viewegh, J.: Tvorivá osobnost. *Výtvarný život*, roč. 32, 1987, č. 5, s. 24–25.
- Viewegh, J.: Interpretace a interdisciplinarity v psychologii umělecké literatury. *Čs. psychologie*, roč. 32, 1988, č. 1, s. 55–58.
- Viewegh, J.: Psychologie literatury aneb Vědomí souvislostí. *Literární měsíčník*, roč. 18, 1989, č. 10, s. 44–47.
- Viewegh, J.: Psychologická příprava umírání a smrti u nevyléčitelně nemocných. Brno, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví 1991.
- Viewegh, J.: V. Černý, nebo J. Mukařovský? *Akord*, roč. 17, 1991/1992, č. 6, s. 34–39.
- Viewegh, J.: Psychologie sebevraždy. (Informativní náčrtek výzkumné koncepce.) *Čs. psychologie*, roč. 36, 1992, č. 3, s. 226–232.